

почему автор его справедливо в списке и не приводит (см., однако, о нем на с. 356). Отчасти аналогичны и глаголы *достигнуть*, *достигать* (интересно, что в ч. яз. имеются и беспрефиксальные *stihnout*, *stíhat*). Метко описано и различие между глаголами с префиксом *недо-* (*недоставать*) и положительными глаголами с отрицательной частицей *не* (*он не докурил*) (с. 170).

Подводя итоги нашей рецензии, нужно еще раз подчеркнуть, что настоящая публикация Я. Гейнца, разработанная с образцовой тщательностью, приносит весьма полезные сведения, касающиеся сложной проблематики русского глагола, вследствие чего она заслуживает высокой оценки.

Станислав Жажжа

Pastyřík, S.: Witajće do Łužicy. (Úvod do horní lužické srbštiny). Univerzita Hradec Králové, Gaudeamus 2002, 96 s.

Recenzovaná publikace je živým dokladem toho, jak tolik diskutovaná lužická srbštiny, (které je často prorokován jako živému jazyku zánik), přece znovu proniká na naše univerzity. A je velkou zásluhou Pedagogické fakulty v Hradci Králové, že učinila úvod do jejího studia součástí slavistického semináře pro studenty bohemistiky. Lužická srbštiny je totiž velmi zajímavou kapitolou pro každého slavisticky zaměřeného filologa, který se zajímá o historický vývoj slovanských jazyků; studenty bohemistiky mohou mimo jiné zaujmout také četné bohemismy v prvních písemných památkách a nejen v nich (neologismy podle českého vzoru byly pro krásnou literaturu vytvářeny i v první polovině 20. století např. v díle J. Lorence-Zaléského). Pro studenty slavistiky je v neposlední řadě důležitý obecný srovnávací kontext, v němž lze na příkladu lužické srbštiny sledovat jazykové i literární procesy společné všem slovanským jazykům.

Jak sám autor v předmluvě píše, nejedná se o systematickou mluvnicí horní lužické srbštiny, nýbrž o soubor pracovních materiálů určený pro práci v semináři. Autor je sestavil na základě učebnice J. Šotčinové a E. Wornara *Obersorbisch im Selbststudium*, Budyšin 2000, dnes již klasické gramatiky z roku 1978 od H. Šewce, příručky ortografie a interpunkce od P. Völkelera z roku 1974 a dále z novin, časopisů a materiálů Letní školy lužické srbštiny z roku 2000. V přehledu chybí nejnovější morfologie H. Fasky z roku 1981.

Že si autor vybral hornolužickou srbštinu, je příznačné: její nositelé, žijící v okolí Budyšina a Lipska, prosazují svůj jazyk na literární půdě mnohem výrazněji, než tomu je a vždycky bylo v Lužici Dolní. Autor však dolní lužičtinu zcela nepomíjí a některé texty (Otčenáš či neoficiální lužická hymna *Krásná Lužice*) jsou uvedeny v obou jazycích.

První část obsahuje krátké vysvětlení geografického pojmu „Lužice“ a „Lužický Srb“ a krátký přehled literatury (zcela však chybí 20. století). Na dalších stranách autor přináší přehled výslovnosti a pravopisu a základní údaje o slovních druzích kromě slovesa, kterému je věnován celý druhý oddíl. Část první je pak zakončena úryvky ze

studie H. Šewce *Lužiska serbščina – jedna abo dvě řeči?* publikované v časopise „Lětopis“ v roce 1997 a přednesené v roce 2000 v rámci Letní jazykové školy.

Tyto dvě teoretické části a jejich pasivní zvládnutí (rozpoznání gramatických tvarů a syntaktických vztahů), které přispěje k utužení filologického myšlení, pak mohou studenti procvičovat na materiálech třetí části. Ta přináší úryvky z novin, časopisů a učebnic a je tedy didakticky zaměřena na jednoduchou, ale kompletní demonstraci všech slovních druhů a gramatických tvarů v živém jazyce. Studenti si také mohou ověřit, nakolik textům rozumí a jak jsou je schopni reprodukovat v češtině – a to je také evidentně záměr daného skriptu.

K výběru textů bych podotkla jen to, že bylo možno vybírat i z beletrie, aby studenti měli před očima literární jazyk, ve kterém zřejmě lužická srbština přetrvává nejdéle. Stejně tak by mohli v ukázkách porovnat stylistické prostředky a obecně stav jazyka od počátků lužické písemnictví přes vycizelovaný jazyk J. B. Čišinského až po vybrané autory 20. století (alespoň Bržzan a Koch). Vedle tohoto diachronního schématu by bylo možno lužickou srbštinu ukázat i synchronně ve stylistickém srovnání jazyka současné literatury a žurnalistiky – právě na příkladu vybraných novinových článků. I současná literatura nabízí texty, kterých je možno využít jako učebních pomůcek pro studium gramatických kategorií včetně duálu. Takovou „verbální“ poezii tvoří např. básník a historik Timo Meškank, pro jazykovou demonstraci by byly vhodné i jednoduché prozaické texty Jěwy-Marie Čornakec.

Čtvrtý díl pak nabízí dva konfrontační slovníčky či soupisy jazykových pojmů v češtině a v horní lužické srbštině, sestavené na základě „Slovníku slovanské lingvistické terminologie“ (Academia, Praha 1977).

Autor v úvodu píše, že publikace je věnována památce Adolfa Černého, rodáka z Hradce Králové. Píše o něm, že byl „prvním univerzitním učitelem lužické srbštiny na Karlově univerzitě po roce 1945“ (s. 3). Zde bychom si však dovolili drobnou korekci: A. Černý působil na univerzitě jako lektor před rokem 1945. Povolán byl už roku 1901 a dvouhodinový seminář nabízel i v době 1. světové války. Nikdy se mu však nepodařilo získat řádnou docenturu a tedy místo, naposledy se v seznamu přednášek jeho jméno objevuje v roce 1922. Po něm přejímá žezlo Josef Páta jako soukromý docent a lektorát přebírá Mikławš Krječmař. Po roce 1945 už Černý do akademického ani politického života nezasahoval, věnoval se pouze vlastní badatelské činnosti a předkladům.

Je samozřejmé, že publikace vzhledem ke svému využití je zaměřena na pozici lužické srbštiny ve slovanském kontextu a nemůže se věnovat jejímu vztahu k němčině a přibývajícím německým vlivům, stejně tak nemohla zachytit dialektové odlišnosti. To však nic nemění na tom, že královéhradecká učebnice lužické srbštiny je nesporným přínosem české sorabistice i srovnávací slovanské filologii, ze které si ostatní univerzity mohou vzít příklad.

Helena Filipová